

07.10.2016 | JORNADA DE TREBALL '12 FRONTS, 12 MESOS DESPRÉS: ES REDUEIXEN LES DESIGUALTATS

RELATORIA DE LA TAULA BENESTAR I DRETS SOCIALS

Introducció

Sergi Picazo ([CRÍTIC](#))

Al 2015 la taxa risc pobresa era del 19% i de 17,2% per als menors de 16 anys; són xifres semblants a 2011. Què podem fer?

Intervencions

EDUCACIÓ | **Jordi Collet**, professor titular de sociologia de l'educació de la UVIC-UCC

La situació de l'educació a Catalunya s'ha d'abordar des del punt de vista no només quantitatiu, sinó també qualitatiu.

Pel que fa al diagnòstic quantitatiu, l'anuari de la Fundació Bofill indica que la inversió pública en educació a Catalunya és la més baixa de tota Europa. Es tracta de prioritats polítiques. Des del món de la recerca la inversió és vergonyosa. També ha baixat el finançament projectes de suport educatiu a tots els nivells de l'educació, i les famílies han de suplir el que no inverteix la Generalitat. Les desigualtats en inversió tenen el seu reflex en desigualtats d'èxit acadèmic i oportunitats educatives, i l'educació post-obligatòria sembla la germana pobre del sistema educatiu.

Pel seu costat, dins del diagnòstic qualitatiu no podem oblidar que el sistema educatiu formal sovint etiqueta l'alumnat com a incapaç o incompetent. Aquesta dimensió subjectiva crea subjectivitats del dèficit, després seran adults a qui se'ls continuarà repetint els mateixos missatges. A gairebé tots els alumnes se'ls hi ha dit algun cop que no valen, que no arribaran a res.

Cal capacitar infants, joves i adults, tot prestant atenció a les desigualtats quantitatives i també a les qualitatives:

- Educar és la inversió que ho transforma tot, ja que és l'eix que construeix les persones en relació a la resta d'aspectes: l'habitatge, la renda, la sanitat, etc. És la via de capacitació de les persones cap a una ciutadania activa.
- Cal combatre l'abandonament escolar prematur, ja que s'expulsa els joves on no troben cap porta oberta.
- Igualtat d'oportunitats a totes les educacions. Que les educacions siguin per

tothom és una política de país: escoles bressol, música, artística per tothom, adults. L'escola ha de ser un recurs del territori al qual ha de tenir accés tota la ciutadania.

- Suport a la tasca socialitzadora de les famílies, per exemple fent compatibles els horaris laborals i escolars, i ampliant els permisos de maternitat i paternitat.
- Crear relacions educatives reconeixedores del valor de les persones i capacitadores per apoderar-les individualment i col·lectiva.

TREBALL | Albert Recio, professor d'Economia al Departament d'Economia Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona

L'informe de la Plataforma Pobresa Zero – Justícia Global indica que no s'ha fet res en un any. La mirada cap al futur no pot deixar de ser escèptica. Les condicions laborals són determinades per polítiques econòmiques, que venen majoritàriament d'Europa i dels estats, però que són les mateixes que les que predominen a Catalunya.

Sense un canvi de mentalitat no es poden canviar les polítiques d'austeritat, és necessari un debat polític i ideològic sobre aquesta qüestió. La negociació col·lectiva és el principal factor d'incidència en les condicions laborals. Però la reforma laboral va ser votada per forces polítiques de diverses ideologies, és a dir que mentre que el pensament sigui l'hegemònic, res no canviarà, el salari mínim tornarà a baixar i continuaran les polítiques d'austeritat.

Les estadístiques de què disposem són limitades, caldrien indicadors globals i explicatius de la situació real del mercat laboral. La taxa d'atur és relativa, perquè es comptabilitzen els contractes d'un dia com a creació d'ocupació, quan s'haurien de comptar com a factor de precarietat. S'ha de contemplar que no només hi ha persones en situació d'atur, sinó moltes altres que treballen en la precarietat. Per exemple als Estats Units hi ha 4 taxes que defineixen l'atur, i la quarta duplica la xifra que dona la primera perquè inclou més aspectes. S'ha d'exigir un marc estadístic que doni els números reals.

Abans les persones més pobres eren les que cobraven una pensió, perquè aquestes eren i són baixes. Però ara la pobresa també afecta a la població en edat adulta, hi ha treballadors pobres, que a més es troben amb la dificultat de com pagaran el seu habitatge. També hi ha moltes persones que guanyen menys del salari mínim perquè treballen a temps parcial, aquest tipus de contracte està augmentant i empitjora les condicions laborals. Molts cops es parla de beneficis de mesures com ara la desregularització dels horaris comercials, però aquesta genera principalment ocupació a temps parcial i això no suposa cap guany per la societat.

Per últim, cal lluitar contra l'estigmatització dels treballs manuals. S'elogia educació superior i la productivitat, però si es fa un treball de neteja, de cura de persones o de manufactura, es considera que no cal remunerar-lo bé. És injust perquè són feines bàsiques per al benestar social, i cal reivindicar-les com a tal. La societat deu reconèixer-les per reduir les desigualtats.

PRESTACIONS | Àngels Cabasés, professora d'Economia Aplicada de la Universitat de Lleida

L'impacte negatiu de la crisi en el sistema de protecció social no és només causa de la mateixa, sinó de les respostes que s'hi ha donat, ja que s'ha aprofitat la conjuntura per retallar en drets socials. Del rescat a la banca només s'ha recuperat el 5%, i el préstec a famílies s'ha reduït, mentre que ha augmentat el deute públic.

Des del 2012, les comunitats autònomes han retallat en serveis bàsics. Però el dèficit és d'ingressos, no de despesa. Els ingressos han caigut un 17% i la despesa en protecció social s'ha incrementat només en pensions, a causa de l'envelliment de la població. La reforma laboral ha canviat el paradigma, no hi ha estabilitat i s'ha instaurat la precarietat. Tot l'esforç recau sobre la ciutadania.

Calen actuacions conjuntes consensuades socialment: un pacte sobre la protecció social per fer una estratègia de reducció de la desigualtat des de la coherència de les polítiques salarials, fiscals i socials; i un pacte per l'ocupació que ofereixi condicions laborals i salarials dignes.

Per reduir la desigualtat cal redefinir l'abast de les rendes mínimes. Amb l'emergència social s'ha creat un sistema complex, ja que a la pobresa anterior s'ha de sumar la nova pobresa arran de la crisi. En aquest sentit, només 55% de les persones aturades perceben una prestació, segons INEM; actualment, les prestacions assistencials superen contributives. Trobem també un nou perfil de pobresa, el dels majors de 55 anys que no treballen i que quan arribin a la jubilació no podran cobrar pensió.

Cal assajar mecanismes compensatoris de la fragilitat en el mercat laboral. Hem de parlar d'una estratègia on la renda mínima s'acompanyi d'altres mesures de protecció social. Cal agafar i donar coherència a les polítiques per decidir que la renda mínima sigui de beneficència o que sigui per a què les persones puguin tenir un projecte de vida. Cal crear mecanismes perquè les rendes mínimes no siguin dissuasives perquè la gent vagi a treballar, però també ha de fomentar la inclusió en la societat.

Catalunya hauria d'incrementar en 5.000 milions d'euros la inversió en protecció social per apropar-se a la mitjana d'Europa, on es destina més diners a vellesa, famílies i habitatge. Cal una mirada més alta i la definició de què és una vida digna, ja que hi

ha diferències de gènere, edat i territori. Aquest és un debat urgent, ja que la desigualtat comença al mercat laboral, i cal fer una estratègia conjunta, tenint en compte que no a tot arreu les condicions de vida són les mateixes.

Els indicadors es basen en l'enquesta de condicions de vida, amb estàndards europeus. S'ha de construir un sistema de dades que ens pugui apropar a la realitat de Catalunya. Per exemple, l'Agència Tributaria diu que el 30% de catalans reben menys del salari mínim i que el 35% de pensionistes cobren menys de la pensió mínima.

HABITATGE | Martí Batllori, professor de dret mercantil a la Universitat de Girona

S'agraeix que es parli d'habitatge a la taula de benestar i es consideri com a dret social. Enguany, en matèria d'habitatge s'ha avançat a pedaços, però no s'ha tapat el gran forat. Més enllà d'èxits puntuals (model relació entitats, administracions i jutjats, etc.), també s'ha guanyat en confusió per l'aprovació de la llei d'habitatge que ha estat suspesa.

Hem de començar a pensar en un canvi de model de forma decidida, que ara mateix no es visualitza. Tenim com a recursos els més de 400.000 habitatges buits a Catalunya i el coratge per fer-ho. Es necessita activisme, estar en el pensament i en l'acció per canviar aquest model.

Una de les idees més interessants és el model 'housing first', que existeix des de fa més de 25 anys en altres països. Aquest model demana que la inclusió social comenci per l'habitatge, però també hauria de ser la referència en les polítiques públiques. Caldria una major inversió en habitatge, el parc de lloguer és insuficient i el lloguer social representa un 2% front a la mitjana europea que està al 15%.

Durant molts anys el debat i l'acció s'han centrat en les hipoteques i sense adonar-nos-en, això ha empitjorat les condicions dels llogaters. Caldria recuperar l'arrendament de llarga durada i regular els preus del lloguer. Per fer això no cal innovar massa, només s'hauria de revisar l'origen de la llei d'arrendament. Per últim, es podria haver estat més agosarats en la recuperació de mesures àgils, com ara l'expropiació.

SERVEIS SOCIO SANITARIS | Mercè Canet, responsable de treball social de les línies pediàtriques dels CAP Maragall i Rio de Janeiro de Barcelona

La pobresa no hauria de ser genètica, tot i que de vegades ho sembli. La despesa de salut a l'Estat espanyol ha disminuït per 5 anys consecutius, en part per la disminució en la inversió de despesa farmacèutica. Entitats com Creu Roja o Banc Farmacèutic cobreixen aquesta despesa de fins al 33% de casos de persones que no poden pagar

medicaments a Barcelona. A altres municipis depèn dels ajuntaments. Però s'hauria de garantir l'accés als tractaments farmacològics a totes les persones, independentment d'on visquin i estudiant criteris de gratuïtat segons els casos.

El dret a rebre serveis sanitaris no està del tot garantit donat l'allargament de les llistes d'espera. Moltes persones usuàries que triguen en rebre resposta acaben per rebutjar el servei. Per als tractaments de llarga estada, al cap d'un mes comença el copagament, que s'han de finançar. En alguns casos, fins que arriba la prestació d'un cuidador de dependència poden passar 6 mesos durant els quals la persona s'ha de pagar un professional.

També s'ha detectat que molts cops no s'atenen les recomanacions sanitàries per no poder fer front al pagament de subministraments bàsic (aigua, llum, calefacció, etc.) o per no tenir ingressos per poder comprar aliments saludables. També existeixen desigualtats territorials, ja que molts recursos es concentren a Barcelona i en altres municipis no tenen el mateix nivell d'atenció.

Pel que fa als tractaments d'odontologia s'ha augmentat l'atenció, entre serveis públics i entitats, però han quedat per resoldre un 37% de casos. Molts cops s'encarreguen voluntaris, que no poden atendre tots i queda molta llista d'espera. Caldria un reforç de les prestacions odontològiques per reduir les desigualtats en salut.

Es troben en especial situació de vulnerabilitat els pacients amb discapacitat i/o dependència. Cal modificar el model per atendre'ls i replicar bones pràctiques locals, com ara l'atenció centrada en persones del programa 'Treball als Barris' de Barcelona, que es podria exportar a altres municipis. Seria convenient en aquest sentit impulsar el Pla de Promoció de la Salut a Catalunya i recuperar l'estructura de la Secretaria de la Salut Pública.

Actualment el model de compartiments estandarditzats dificulta l'atenció integrada. Seria molt valuós crear un historial conjunt, que relacionés la salut i les necessitats socials. El concepte de salut comunitària crearia una millor relació entre els serveis socials i de salut.

Torn de paraules

Representant de CCOO: per a actuar contra la pobresa cap apuntar cap al treball i la pobresa laboral. Un de cada tres treballadors tenen ingressos menors a 1.000 euros, i la desigualtat entre els pobres continua creixent, ja que un 23% de treballadors ha perdut als darrers anys part del seu salari, mentre que el percentatge és del 3% en els salaris més alts. També ha augmentat la bretxa salarial de gènere. La reforma laboral ha creat una espècie de "desconstitucionalització" del dret al treball".

Josep Ginesta, secretari general del Departament Treball, Afers Socials i Famílies: el marc català de relacions laborals és l'espai de concertació de què disposem perquè no es pot legislar des d'aquí. Però val a dir que hi ha consens amb salari mínim català, la patronal també està d'acord en millorar salari mínim. Les dificultats es troben a les actuacions conjuntes, ja que un pacte nacional de protecció

social és necessari, perquè l'actual ve del SXIX. La pobresa energètica és també problema social. Caldria mirar el mapa de prestacions, que actualment són 169 i revisar com es podrien unificar. També cal activar les persones i treure-les de la situació de la vulnerabilitat; però l'exclusió del mercat laboral també ha afectat persones que abans de la crisi tenien feines estables. El Govern ha votat en contra de la reforma laboral per les conseqüències que es preveuen. Cal ser optimista en quant a la capacitat legislativa que es tindrà més endavant per contrarestar els efectes de la reforma laboral.

Joan Batlle, director de programes socials de l'Agència de l'Habitatge de la Generalitat de Catalunya: l'any passat, els 66% de beneficiaris del sistema d'ajuts al lloguer tenien ingressos inferiors a 10.000 euros anuals, és un repte poder atendre aquestes persones. Cal posar en marxa un sistema de vasos comunicants, per regular la percepció de diverses prestacions, ja que algunes penalitzen la percepció d'altres. El model 'Housing First' hauria de ser el model predominant: la llar primer de tot, perquè és la primera unitat de convivència, d'educació, i hauria de ser present a totes polítiques socials. No s'entén com es pot legislar amb lleis preconstitucionals. La Llei d'expropiació forçosa per exemple costarà molts diners.

Marta Ribas, diputada i membre de de la Comissió d'Afers Socials i Famílies del Parlament de Catalunya (Catalunya Sí que es pot): s'han marcat prioritats per al curs polític, el Parlament té presents aquestes reivindicacions, per exemple s'ha votat sobre la renda garantida ciutadania, i s'espera l'informe dades socioeconòmiques que el govern ha de presentar ajustat a necessitats socials. Està sobre la taula la regulació del preu abusiu del lloguer, així com la inversió en salut i educació. La frustració és compartida, ja que aquestes propostes s'han parlat al ple d'emergència social, i es tornen a debatre, però encara no tenen forma de mesures concretes. Els canvis estructurals no tindran lloc si no canvien els discursos hegemònics. Serà difícil tenir els 5.000 milions d'euros si no hi ha voluntat per millorar la fiscalitat justa, per exemple.

Raül Moreno, diputat i membre de la Comissió d'Afers Socials i Famílies del Parlament de Catalunya (PSC): es comparteix la frustració per les propostes que es debaten a les comissions del parlaments, que finalment no es duen a terme. La ciutadania desconeix el sistema de protecció social per la seva complexitat. Es necessiten xifres per saber la situació estadística del país. Les entitats fan la feina, però el govern també ha de fer els deures.

Gabriela Serra, diputada i membre de la Comissió d'Afers Socials i Famílies del Parlament de Catalunya (CUP): És important canviar idees, ja que no obtindrem canvis estructurals si no hi ha un canvi de mentalitat. La cobdícia és la que és tossuda, no la pobresa. Mai s'han tingut dades reals perquè la perversitat del sistema mateix ho impedeix. S'han proposat mesures que després no s'adopten perquè no hi ha suport econòmic posterior. El canvi s'ha de fer des de les institucions. Treball hauria de ser un dret, no una obligació.

Elisabeth Valencia, diputada i vicepresidenta de la Comissió d'Afers Socials i Famílies del Parlament de Catalunya (Ciutadans): calen canvis estructurals i accions concretes. Acabar amb llistes d'espera sanitat pública que són de més de sis mesos. És qüestió de pressupost i però també de voluntat política.

Anna Figueras, diputada i membre de les Comissions d’Afers Socials i Famílies, Ensenyament i Treball del Parlament de Catalunya (JxSí):

es constata la manca de recursos i la necessitat de posar les persones al centre de les polítiques públiques. Cal una estratègia de protecció social. No es pot quedar bé amb tothom, caldrà prioritzar però és complicat. Ara mateix tenim una anàlisi del present, falta proposar com podem posar en marxa canvis amb els recursos que tenim. Catalunya podria gestionar més recursos.

Segona intervenció

Maria Àngels Cabasés: cal donar coherència i complementarietat a les polítiques salarials, tributàries i socials. Els joves haurien de ser el principal repte. Fins al 2016, un 44% dels contractes temporals a menors 30 anys tenen com a causa circumstàncies producció, en aquestes qüestions els sindicats haurien d’actuar. L’OIT reconeix el treball com a font de dignitat, base familiar i creixement econòmic que aporta molt al desenvolupament de la societat.

Albert Recio: amb la mirada actual, les mesures contra la pobresa són polítiques per mantenir els pobres. El que cal és una renda bàsica i ja, canviar el model. Un exemple són els països nòrdics, que han implantat una fiscalitat alta i concertació social i sindical. Quan no es pugen impostos és que es vol reduir els drets socials. El model de concertació social se l’ha carregat la reforma laboral, perquè s’han baixat salaris que ja eren baixos. De vegades sembla que es vulgui expulsar els sindicats del marc de negociació.

Jordi Collet: què hem après de la crisi? Volem recuperar com a mínim el que teníem abans. Això implica la fiscalitat, però també la dimensió qualitativa de les polítiques actuals. Un exemple és el cas d’infants acollits en centres de menor o en famílies; cada vegada es posa més difícil a ambdós l’acollida. Hi ha coses que es poden fer perquè no depenen de dotació econòmica però que no es fan bé, es pot millorar com es fan les coses. Quan es pregunta com o quan arriben les subvencions o els plans d’ocupació, no és un tema quantitatiu sinó de com es fa.

Mercè Canet: les llistes d’espera quirúrgiques són una qüestió organitzativa, perquè els quiròfans a la tarda estan tancats i els pacients es deriven a centres concertats. El fet que hi hagi pacients molts anys en la llista d’espera té repercussions en la despesa social que no es veu d’entrada. En alguns casos, les persones acaben necessitant un cuidador que s’estalviaria si se’ls hagués operat. Cal revisar els circuits d’informació a l’usuari i millorar el treball en xarxa, per poder derivar-los als recursos adients.

Martí Batllori: falten dades sobre habitatge per poder implantar mesures com ara la regulació dels preus del lloguer, actualment no hi ha observatoris per fer-ho. Aquest obscurantisme és premeditat. No tot és fiscalitat, el canvi de model en habitatge implica intervenir al mercat, i això no implica més diners, sinó copiar models ja existents.